

Sygn. akt VIII U 1322/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 sierpnia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	sędzia Teresa Kalinka
Protokolant	Ewa Grychtol

po rozpoznaniu w dniu 6 sierpnia 2019 r. w Gliwicach

sprawy I. B. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

przy udziale I. B. (2) (B.)

o podleganie ubezpieczeniom społecznym

na skutek odwołania I. B. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 10 maja 2019 r. **nr** (...)

1. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdza, iż I. B. (1) podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 9 lutego 2019 roku jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność u płatnika składek I. B. (2);

2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. na rzecz I. B. (1) kwotę 180 zł (sto osiemdziesiąt złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

(-) sędzia Teresa Kalinka

VIII U 1322/19

UZASADNIENIE

Zaskarżoną decyzją z 10 maja 2019r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z., działając na podstawie art. 83 ust. 1, pkt 1, art. 68 ust. 1, pkt 1, lit. a ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2017r., poz. 1778, ze zm.) w zw. z art. 58 § 1-2 k.c. stwierdził, że I. B. (1) w okresie od 9 lutego 2019r. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu i dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu, jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą u płatnika składek I. B. (2).

W uzasadnieniu ZUS zakwestionował zasadność konieczności podjęcia przez odwołującą współpracę przy prowadzeniu działalności gospodarczej z zainteresowanym płatnikiem składek, a to ze względu na ustalone przez organ niejasne powody zatrudnienia odwołującej, na okoliczność czego podniósł, że po stronie zainteresowanego brak było potrzeby podjęcia z odwołującą współpracy. Z kolei odwołująca już na drugi dzień od rzekomego podjęcia współpracy uległa wypadkowi skorzystała ze zwolnienia lekarskiego oraz zasiłku chorobowego. W ocenie ZUS powyższe okoliczności świadczą o tym, że sporne zgłoszenie odwołującej do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego miało jedynie umożliwić jej skorzystanie ze świadczeń z ubezpieczenia chorobowego, co zdaniem ZUS, w myśl art. 58 § 1 i 2 k.c. jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego, jak i sprzeczne ze społeczno – gospodarczym przeznaczeniem prawa. W związku z powyższym ZUS stwierdził, że I. B. (1) nie podlegała w tym czasie ubezpieczeniom społecznym jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą u zainteresowanego.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła I. B. (1), domagając się zmiany zaskarżonej decyzji i objęcia jej ubezpieczeniami społecznymi, tj. emerytalnym, rentowym, chorobowym i wypadkowym oraz dobrowolnym ubezpieczeniem wypadkowym, z tytułu podjętej przez nią współpracy, w całym spornym okresie.

W uzasadnieniu i w toku procesu argumentowała, że podjęcie przez nią współpracy nie było pozorne ale ze względu na potrzeby męża związane z koniecznością zastąpienia

w sklepie pracowników, którzy nie mogli pracować w niedziele niehandlowe. Nadto podkreśliła, iż mąż miał problemy z zatrudnieniem kolejnych sprzedawców i w związku

z tym jej pomoc przy prowadzeniu sklepu była konieczna. Podniosła też, że pracę w sklepie wykonywała faktycznie od 9 lutego 2019r. i zamierzała mężowi pomagać w dłuższej perspektywie czasowej, jednak ze względu na nieszczęśliwy wypadek,

w wyniku którego doznała złamania nogi, zmuszona była zrezygnować z pracy w sklepie i podjąć leczenie. Następnie zaś doznała wylewu krwi do mózgu, co spowodowało u niej całkowitą niezdolność do pracy i w konsekwencji nie jest już obecnie zdolna do współpracy z mężem, przy prowadzeniu przez niego sklepu. W zakresie swoich kwalifikacji argumentowała, że już wcześniej, tj. do roku 2017, pomagała mężowi i znała obsługę kasy fiskalnej.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując stanowisko wyrażone w zaskarżonej decyzji. Nadto ZUS pośrednio powołał się również na pozorność podjętej współpracy.

Zainteresowany I. B. (2) poparł odwołanie ubezpieczonej.

Sąd ustalił, co następuje:

I. B. (2) prowadzi działalność gospodarczą od roku 1990, z tym, że sklep, w którym pomagała mu żona, od 25 lat. Jest to sklep z dwoma odrębnymi wejściami oraz o takim układzie pomieszczeń, które wymusza równoczesne przebywanie w tym sklepie co najmniej 2 osób, które mają możliwość nadzoru nad terenem całego lokalu. Sklep jest czynny przez wszystkie dni każdego kolejnego tygodnia. W związku z wejściem w życie przepisów ustawy z 10 stycznia 2018r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni, zainteresowany zmuszony był w takie dni osobiście zajmować się obsługą w sklepie. Drugą osobą obsługi, w dni takie, był jego młodszy syn. Wprowadzenie powyższych ograniczeń w handlu w niedziele, spowodowało, iż w niedziele takie jedynie niewielka ilość sklepów, w tym również sklep zainteresowanego, mogły funkcjonować, pod warunkiem prowadzenia, w tym dniu sprzedaży, wyłącznie przez właściciela lub członków jego najbliższej rodziny. W roku 2019, przepisy powołanej wyżej ustawy zabraniały zatrudniania w sklepie pracowników łącznie przez 3 niedziele w miesiącu.

Z tego względu zainteresowany z synem musieli obsługiwać sklep przez wszystkie te niedziele. Z początkiem roku, syn małżonków B., zmienił pracę i w związku z tym miał zmniejszoną możliwość podejmowania obsługi sklepu ojca w niedziele. Małżonkowie podjęli zatem wspólną decyzję o konieczności podjęcia przez odwołującą pracy w sklepie zainteresowanego. Jej praca miała obejmować nie tylko niedziele, ale również i odbywać się w dni powszednie. Było to spowodowane okolicznością zwalniania się pracowników obsługujących sklep i z równoczesnymi trudnościami z

pozyskaniem nowych pracowników. Zainteresowany wyemitował kilka ogłoszeń o naborze do pracy, wysłał też w styczniu i lutym 2019r., 2 zapotrzebowania zatrudnienia do urzędu pracy.

Odwołująca w dniu 9 lutego 2019r., tj. w sobotę, podjęła pracę w sklepie męża.

W tym czasie obsługiwała klientów, kasowała zakupione towary i pobierała należność. Znała się na tej pracy bowiem przez wiele lat pracowała w handlu i dodatkowo do roku 2017, pomagała mężowi w prowadzeniu sklepu. W tym dniu niejako przypomniała sobie wszystkie sprawy, które w trakcie obsługi sklepu, należy załatwić. W następnym dniu, tj. w niedzielę syn małżonków nie mógł już przyjść do pracy w sklepie i zainteresowanemu pomagała odwołująca. Podobnie jak dnia poprzedniego, obsługiwała klientów, tj. podawała im towar, który następnie kasowała obsługując kasę fiskalną. W tym dniu małżonkowie mieli po zamknięciu sklepu przyjmować w domu gości i w związku z tym do sklepu przyjechali oddzielnie, bowiem zainteresowany miał wcześniej udać się do domu

i poczynić odpowiednie przygotowania. Z kolei odwołująca miała obsługiwać sklep do czasu jego zamknięcia, a następnie dokonać niezbędnych formalności i zamknąć lokal sklepu. Przed godziną 17.00 odwołująca wydrukowała z kasy fiskalnej raport kasowy

i około godziny 17.00 rozpoczęła czynności związane z zamykaniem lokalu. W tym celu, między innymi, zmuszona była zamknąć jedne z drzwi prowadzących do przedsiionka,

a następnie opuścić roletę antywłamaniową. Roleta po opuszczeniu zamykana była na zamek umieszczony na wysokości podłogi. W tym celu odwołująca musiała przykłęknąć

i pochylić się do tego zamka. W momencie jego zamykania odwołująca pośliznęła się i doszło do złamania nogi.. Bezpośrednio po tym zdarzeniu zawiadomiła telefonicznie ona zainteresowanego, który niezwłocznie udał się do sklepu. Wcześniej pomocy odwołującej udzielił, mieszkający w niewielkiej odległości od sklepu, starszy syn małżonków. On też wezwał pogotowie.

W oparciu o przedłożoną przez odwołującą, kartę leczenia szpitalnego, Sąd ustalił, że odwołująca została przyjęta na interwencję na Izbie Przyjęć Szpitala Miejskiego

w R., gdzie przebywała w godzinach od 17.43 do 18.44. Następnie zaś od godziny 20.16, została w tym samym dniu przyjęta na leczenie w Szpitalu Miejskim w Z..

Niezależnie od powyższego Sąd ustalił, że I. B. (1) przed doznaniem urazu w lutym 2019r., leczyła się wcześniej w roku 1997 i w dniu ponownego podjęcia współpracy z mężem, była zdrowa. Z kolei jej niezdolność do pracy była wynikiem opisanego wyżej nieszczęśliwego wypadku. Obecna zaś, od kwietnia 2019r., całkowita niezdolność do pracy, jest następstwem doznanego w tym miesiącu, wylewu krwi do mózgu.

Powyższy stan faktyczny ustalił Sąd na podstawie akt organu rentowego, zeznań świadków J. P. – kierowniczkii sklepu i (...) – G., która

w dniu 10.02.2019r., robiła zakupy w przedmiotowym sklepie i była obsługiwana przez odwołującą (k.49-50), a także wyjaśnień zainteresowanego (k.51-52), a dodatkowo

w oparciu o dokumentację przedłożoną przez odwołującą (k.10-26 i 40-47).

Sąd dał w całości wiarę wyjaśnieniom strony i zeznaniom świadków, ponieważ są one obiektywne, logiczne, wzajemnie się pokrywają i uzupełniają przedstawiając łącznie rzeczywisty przebieg pracy i zakres obowiązków odwołującej, a także przyczyn jej zatrudnienia. Nadto znajdują one dodatkowe potwierdzenie w zgromadzonej dokumentacji.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie I. B. (1), zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z treścią art. 6 ust. 1 pkt. ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2017r., poz. 1778, ze zm.), zwanej dalej Ustawą, obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym podlegają osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą oraz osoby z nimi współpracujące.

W myśl art. 8 ust. 11 ustawy z dnia 13 października 1998r. za osobę współpracującą z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz zleceniobiorcami, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 5, uważa się małżonka, dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione, rodziców, macochę i ojczyma oraz osoby przysposabiające, jeżeli pozostają z nimi we wspólnym gospodarstwie domowym i współpracują przy prowadzeniu tej działalności lub wykonywaniu umowy agencyjnej lub umowy zlecenia; nie dotyczy to osób, z którymi została zawarta umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego.

Zgodnie z art. 13 ust. 5 cyt. ustawy obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu osoby współpracujące podlegają od dnia rozpoczęcia współpracy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności lub wykonywaniu umowy agencyjnej albo umowy zlecenia do dnia zakończenia tej współpracy

W przedmiotowej sprawie u podstaw wydania zaskarżonej decyzji było uznanie przez ZUS, że I. B. (1) nie podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym, zdrowotnemu, a w konsekwencji również dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu współpracy przy prowadzonej przez jej męża działalności gospodarczej od 9 lutego 2019r.

W ocenie organu rentowego, w okolicznościach niniejszej sprawy tj. przy krótkim okresie prowadzenia tej współpracy i dokonanie zgłoszenia do ubezpieczeń po wystąpieniu niezdolności odwołującej do pracy, miało na celu umożliwienie jej skorzystania

z świadczeń finansowych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, co jest sprzeczne

z zasadami współżycia społecznego jak i sprzeczne ze społeczno – gospodarczym przeznaczeniem prawa. ZUS zarzucał również, że zgłoszenia do ubezpieczeń dokonano dla pozorów w celu uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego bowiem w sposób wyraźny kwestionował, że ubezpieczona, w spornym okresie faktycznie, podjęła czynności składające się na współpracę przy prowadzeniu działalności gospodarczej.

Pojęcie współpracy przy prowadzeniu działalności obejmuje współdziałanie lub współdziałanie przy jej prowadzeniu, na co składa się m.in. wykonywanie czynności, podejmowanie decyzji w sprawach związanych z działalnością gospodarczą. Współpraca przy prowadzeniu działalności gospodarczej oznacza stałe, zorganizowane współdziałanie mające na celu przysporzenie wspólnego dochodu.

Żaden z przepisów prawa nie definiuje jakim kryteriom winna odpowiadać współpraca przy działalności pozarolniczej gospodarczej. Niemniej wydaje się za zasadne przyjęcie, iż wykonywana przez osoby współpracujące działalność również powinna charakteryzować się ciągłością i zorganizowaniem. Wyłącznie tylko taka współpraca powoduje obowiązek ubezpieczenia społecznego. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 18 lipca 2006 r., III AUa 1641/05, OSA 2008/6/17, Lex nr 393791).

Przy ocenie uznania konkretnego działania za współpracę przy prowadzeniu działalności gospodarczej powodującą obowiązek ubezpieczeń emerytalnego i rentowych uznać należy taką pomoc udzieloną przedsiębiorcy przez jego małżonka, która ma charakter stały i bez której stanowiące majątek wspólny małżonków dochody z tej działalności nie osiągałyby takiego pułapu, jaki zapewnia ich współdziałanie przy tym przedsięwzięciu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia z dnia 20 maja 2008r II UK 286/07. (OSNP 2009/17-18/241, OSP 2010/2/23)).

Sąd orzekający w niniejszej sprawie podziela stanowiska wyrażone w powołanych wyżej orzeczeniach i uznaje, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwala na ocenę, że okoliczności związane z zakazem zatrudniania pracowników w handlu, podczas funkcjonowania sklepu w 3 niedziele w miesiącu oraz niemożność wykonywania w tych dniach pracy przez syna stron, wymusiły faktyczną konieczność pracy odwołującej w sklepie, która jedynie ze względu na doznany przez nią uraz a następnie ciężkie schorzenie, nie mogła być kontynuowana w dłuższej perspektywie. Zdaniem Sądu pomoc, odwołującej w prowadzeniu sklepu nie miała być sporadyczna. I. B. (1) miała pracować nie tylko w niedziele, a w tych dniach jest najwyższy utarg, ale i w inne dni

robotnicze. Podjęcie współpracy z mężem w niedzielę wymagało zgłoszenia jej do ubezpieczeń społecznych. W innym wypadku byłaby to praca nielegalna.

Przechodząc do dalszych rozważań należy podkreślić, że zgodnie z art. 83 § 1 kodeksu cywilnego nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów. Jeżeli oświadczenie takie zostało złożone dla ukrycia innej czynności prawnej, ważność oświadczenia ocenia się według właściwości tej czynności.

Zgodnie z art. 58 § 1 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy.

W myśl § 2 nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współzycia społecznego.

Z kolei zgodnie z § 3 jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

Sąd orzekający wskazuje, że do ubezpieczonej nie znajdzie zastosowania art. 83 k.c., mówiący o nieważności oświadczenia woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów, gdyż w niniejszej sprawie ubezpieczona nie dokonała czynności cywilnoprawnej opartej na umowie, a została przez płatnika składek zgłoszona do ubezpieczeń społecznych w związku z ciążącym na nim obowiązkiem wynikającym z podjęcia przez członka rodziny, współpracy przy prowadzeniu przez niego działalności gospodarczej. Również objęcie jej dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym następuje automatycznie po złożeniu stosownego wniosku.

W wyroku z dnia 11 grudnia 2014r., I UK 145/14 (LEX nr 1622302) Sąd Najwyższy wskazał, że w aspekcie zgodności z normami prawa cywilnego ocenie nie podlega stosunek ubezpieczenia społecznego, lecz związany z nim stosunek o charakterze cywilnoprawnym. Osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą, podobnie jak osoby z nimi współpracujące, podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu - art. 6 ust. 1 pkt 5 i art. 12 ust. 1 u.s.u.s., natomiast dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu - art. 11 ust. 2 tej ustawy. Objęcie ubezpieczeniem dobrowolnym następuje na podstawie stosownego wniosku, co nie oznacza, że zawarte w nim oświadczenie o zgłoszeniu do ubezpieczenia stanowi czynność kreującą stosunek cywilnoprawny, gdyż ubezpieczenie dobrowolne nie opiera się na umowie, tylko na zgłoszeniu powodującym "wejście" do systemu. Jeśli osoba składająca wniosek spełnia ustawowe warunki, to Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie może odmówić objęcia jej ubezpieczeniem chorobowym, a z kolei objęcie ochroną ubezpieczeniową rodzi obowiązek opłacania składek.

W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Najwyższy wskazał, że stosunek ubezpieczenia społecznego nie jest stosunkiem cywilnoprawnym, lecz ustawowo regulowanym stosunkiem prawnym opartym na zasadzie solidaryzmu, a wynikające z niego świadczenia nie mają charakteru cywilnoprawnego. Przepisy i instytucje prawa cywilnego mogą być wprost stosowane w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych tylko w razie wyraźnego odesłania przez normę prawa ubezpieczeń społecznych. Wyklucza się także możliwość wykładania przepisów prawa ubezpieczeń społecznych z punktu widzenia zasad współzycia społecznego, gdyż są to przepisy prawa publicznego, cechujące się niezbędnym rygoryzmem. Wprawdzie z ukształtowanego orzecznictwa wynika, że istnieje możliwość zakwestionowania przez Zakład podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że stanowiące tę podstawę wynagrodzenie zostało wypłacone na podstawie umowy sprzecznej z prawem, zasadami współzycia społecznego lub zmierzającej do obejścia prawa, lecz możliwość ta dotyczy sytuacji, w której ocenie z zastosowaniem zasad współzycia społecznego nie podlega sama podstawa wymiaru składek, ale stanowiąca tę podstawę wysokość umówionego przez strony stosunku prawnego i wypłaconego wynagrodzenia (przychodu). Możliwość ta dotyczy przede wszystkim umowy o pracę, której ważność poddaje się ocenie w świetle art. 58 k.c. w związku z art. 300 k.p. Innymi słowy, w aspekcie zgodności z normami prawa cywilnego ocenie nie podlega stosunek ubezpieczenia społecznego, lecz związany z nim stosunek o charakterze cywilnoprawnym.

Sąd nie podziela oceny organu rentowego, że ubezpieczona została zgłoszona do ubezpieczeń dla pozoru w celu uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Jak bowiem wynika ze zgromadzonego w toku postępowania materiału dowodowego, I. B. (1) rzeczywiście podjęła czynności faktyczne składające się na współpracę przy prowadzeniu działalności gospodarczej od 9 lutego 2019r.

Zdaniem Sądu w okolicznościach przedmiotowej sprawy nie sposób również zarzucić ubezpieczonej, iż podjęcie przez nią współpracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej było sprzeczne z zasadami współzycia społecznego i społeczno – gospodarczym przeznaczeniem prawa.

Nie uszło uwagi Sądu, że po stronie zainteresowanego istniała potrzeba pomocy żony przy prowadzeniu sklepu, co niewątpliwie było związane z wzrostem liczby niehandlowych niedziel w roku 2019. Układ sklepu wymagał co najmniej 2 osób obsługi. Syn, który dotychczas pomagał zainteresowanemu, zmienił pracę i nie mógł już kontynuować tej pomocy.

Skorzystanie z ochrony gwarantowanej ubezpieczeniem społecznym w postaci zasiłków z tego ubezpieczenia nie może być uznane za sprzeczne ze społeczno – gospodarczym przeznaczeniem prawa.

Sąd zwraca uwagę, że w wypadku odwołującej nie można jej przypisać działania mającego na celu uzyskanie świadczeń z ubezpieczenia chorobowego na skutek podjęcia współpracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej. Odwołująca do realizacji współpracy przystąpiła w pełni zdrowia, zaś jej niezdolność do pracy powstała na skutek niespodziewanej okoliczności, pod postacią nieszczęśliwego wypadku.

Reasumując, w ocenie Sądu, w ustalonym stanie faktycznym sprawy należało uznać, że I. B. (1) podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 9 lutego 2019r. jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą u płatnika składek I. B. (2).

Mając powyższe na uwadze, z mocy powołanych przepisów i art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd orzekł jak w punkcie pierwszym sentencji wyroku. O kosztach orzeczono po myśli art. 98 k.p.c. w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2018r. poz. 265, ze zm.) w punkcie drugim orzeczenia.

(-) Sędzia Teresa Kalinka